

LA HAYE DEVLETLER HUSUSİ HUKUKU KONFERANSININ ON BİRİNCİ OTURUMUNDA HAZIRLANAN SÖZLEŞME TASARILARI

Çeviren: Asistan Dr. Atâ SAKMAR

La Haye Devletler Hususi Hukuku konferansı on birinci oturumunu, 7 - 26 Ekim 1968 tarihinde yirmi beş üye Devletin iştirakiyle yapmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, Avusturya, Belçika, Birleşik Arap Cumhuriyeti, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı, Çekoslovakya, Danimarka, Federal Almanya, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, Japonya, Kanada, Lüksemburg, Norveç, Portekiz, TÜRKİYE, Yugoslavya ve Yunanistanın temsil edildiği ve Endonezyanın gözlemciler yolladığı bu oturumda üç sözleşme tasarısı hazırlanmıştır.

Sırasıyla, Boşanma ve ayrılıkların tanınmasına, Kara trafiği kazaları konusuna uygulanacak kanuna ve Hukuki veya ticari konulardaki delillerin yabancı ülkelerde elde edilmelerine ilişkin olan bu Sözleşmelerin metinleri aşağıda sunulmaktadır. (*)

BOŞANMA VE AYRILIKLARIN TANINMASINA DAİR SÖZLEŞME

İşbu sözleşmeyi imzalayan Devletler, birbirlerinin ülkelerinde elde edilmiş boşanma ve ayrılıkların tanınmasını kolaylaştırmak ar-

---

(*) Çeviri, sözleşme tasarılarının «Revue Critique de droit international privé» de, (1968 yılı, sahife 790 ve s.) neşredilen Fransızca aslından yapılmıştır.

zusu ile, bu gayeye yönelmiş bir sözleşme akdetmeye karar vermişler ve aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmışlardır.

Madde 1 — İşbu sözleşme âkit Devletlerden birinin ülkesinde, adli usule veya bu Devlette resmen tanınan diğer bir usule göre elde edilmiş ve orada kanuni tesiri haiz olan boşanma ve ayrılıkların, diğer bir âkit Devlette tanınması meselesine uygulanır.

Sözleşme zararlara dair hükümler ile, boşanma veya ayrılık kararına bağlı olarak kararlaştırılmış mahkûmiyet veya tedbirler konusunda, bilhassa para mahkûmiyetleri yahut çocukların tevdiine dair hükümler hakkında uygulanmaz.

Madde 2 — Bu boşanma ve ayrılıklar, işbu Sözleşmenin diğer hükümleri mahfuz kalmak şartı ile ve dava tarihinde boşanma veya ayrılık kararının verildiği Devlette (ki bundan sonra «Menşe Devleti» olarak isimlendirilmiştir) aşağıdaki şartlardan biri mevcutsa, diğer bütün âkit Devletlerde tanınırlar :

- 1) Eğer davalı orada mutaden sakin ise, veya
- 2) Davacı orada mutaden sakin olup, ayrıca aşağıdaki şartlardan biri mevcutsa :
  - a — bu mutaden sakin olma halinin dava tarihinden hemen evvel en az bir sene sürmüş olması,
  - b — eşlerin orada en son olarak birlikte sakin bulunmuş olmaları, veya,
- 3) Her iki eş bu Devletin tabiyetinde iseler, veya
- 4) Davacı bu Devletin tebaası olupta ayrıca aşağıdaki şartlardan biri mevcutsa :
  - a — davacının orada mutaden sakin olması, veya
  - b — orada dava tarihinden önceki iki seneye hiç değilse kısmen dahil olan devamlı bir yıl müdetle, mutaden sakin bulunmuş olması, veya,

5) Boşanma talebinde bulunan davacı bu Devlet tebaası ise ve ayrıca aşağıdaki iki şart mevcutsa :

a — dava tarihinde davacının bu Devlette hâzır bulunması ve,

b — eşlerin son olarak kanunu dava tarihinde boşanmayı kabul etmeyen bir Devlette birlikte mutaden sakin bulunmuş olmaları.

Madde 3 — Boşanma veya ayrılık konusundaki yetki, menşe Devletinde ikametgâha göre tayin edilebiliyorsa, ikinci maddedeki «mutaden sakin bulunma» tabirinin ikametgâh mefhumunu, bu tabirin menşe Devletinde anlaşıldığı mânâda ihtiva ettiği kabul edilir.

Ancak önceki fıkra karının ikametgâhına, bunun kocanın ikametgâhına kanunen bağlanmış olması halinde uygulanmaz.

Madde 4 — Eğer bir mütekabil dava açıldıysa, esas dava veya mütekabil dava üzerine verilen boşanma veya ayrılık kararları bunlardan birinin yahut diğerinin 2 nci veya 3 üncü maddelerdeki şartlara uyması halinde tanınır.

Madde 5 — İşbu Sözleşmenin hükümlerine uygun bir ayrılık kararının menşe Devletinde boşanmaya çevrilmesi halinde, boşanma davası esnasında 2 nci veya 3 üncü maddelerde öngörülen şartların artık mevcut bulunmamış olması sebebiyle, boşanmanın tanınması reddolunamaz.

Madde 6 — Dava esnasında davalı hâzır bulunduyorsa, boşanma veya ayrılığın tanınmasının talep edildiği Devletin yetkili makamları yetkinin istinad etmiş olduğu fiili ihtilâflarla bağlı olacaktır.

Boşanma veya ayrılığın tanınması :

a — gerek tanınmanın talep edildiği Devletin iç kanununun hâdiselere göre aynı olaylardan dolayı boşanma veya ayrılığa müsaade etmeyeceği sebebiyle,

b — gerekse bu Devletin devletler hususi hukuku kurallarına göre yetkili olan kanundan başka bir kanunun uygulanmış olması sebebiyle, reddolunamaz.

İşbu Sözleşmenin diğer hükümlerinin uygulanması için gerekli olacak hususlar hariç, boşanma veya ayrılığın tanınmasının istendiği Devletin yetkili makamları kararı hiçbir surette esas bakımından inceleyemezler.

Madde 7 — Her âkit Devlet, boşanma elde edildiği anda her ikisi de münhasıran, kanunu boşanmayı kabul etmeyen Devletlerin tabiyetinde olan eşler arasındaki boşanmaları tanımayı reddedebilir.

Madde 8 — Hadiselerin bütünü itibarıyla, şayet davalının boşanma veya ayrılık davasından haberi olması için yapılması gerekli teşebbüslerde bulunulmadıysa veya davalıya haklarını müdafaa etme fırsatı verilmediyse, boşanma veya ayrılığın tanınması isteği reddolunabilir.

Madde 9 — Her âkit Devlet, gerek tanınmanın talep edildiği Devlette verilen, gerekse bu Devlette tanınmış olan veya tanınmanın şartlarını ihtiva eden ve esas konusu eşlerin mal rejimi olan eski bir kararla bağdaşmazlık arzeden bir boşanma veya ayrılığın tanınmasını reddedebilir.

Madde 10 — Her âkit Devlet, kamu düzenine açıkça aykırı olan boşanma ve ayrılıkların tanınmasını reddedebilir.

Madde 11 — İşbu Sözleşmenin uygulanması neticesi bir boşanmayı tanımakla yükümlü olan bir Devlet, eşlerden birinin veya diğerinin yeniden evlenmesini, bir başka Devletin bu boşanmayı tanımadığı gerekçesiyle yasaklayamaz.

Madde 12 — Şayet eşlerden birinin veya diğerinin mal rejimi durumu âkit bir Devlette dava konusu ise, bütün diğer âkit Devletlerde her türlü boşanma veya ayrılık kararının verilmesi ileriye bırakılabilir.

Madde 13 — Boşanma veya ayrılık konularında ülkenin çeşitli bölgelerine göre, iki veya daha çok yetkili hukuk sistemine sahip âkit Devletlerde elde edilen veya tanınması istenen boşanma ve ayrılıklar hakkında:

1) Menşe Devlet kanunundan kasit, boşanma veya ayrılığın elde edildiği bölgenin kanunudur.

tilma anında, işbu Sözleşmenin kendi hukuk sistemlerinin hepsine veya bunlardan birine yahut bazılarına şamil olacağını beyan edebilir ve bu beyanı her zaman yeni bir beyanda bulunarak değiştirebilir.

Bu beyanlar Hollanda Dış İşleri Bakanlığına bildirilecek ve Sözleşmenin uygulanacağı hukuk sistemlerini açıkça göstereceklerdir.

Her âkit Devlet, tanınmanın talep edildiği tarihte Sözleşmenin uygulanmadığı bir hukuk sistemine göre elde edilmiş boşanma ve ayrılıkları tanımayı reddedebilir.

Madde 24 — İşbu Sözleşme, elde edilen boşanma veya ayrılığın tarihi ne olursa olsun uygulanır.

Bununla beraber, her âkit Devlet en geç onaylama veya katılma anına kadar, işbu Sözleşmeyi, kendi ülkesinde yürürlüğe girdiği tarihten önce elde edilmiş boşanma ve ayrılıklara, uygulamama hakkını mahfuz tutabilir.

Madde 25 — Her Devlet en geç onaylama veya katılma anına kadar, işbu Sözleşmenin 19, 20, 21 ve 24 üncü maddelerinde öngörülen çekincelerden birini veya daha çoğunu ileri sürebilir. Başka hiçbir çekince kabul edilmeyecektir.

Ayrıca her âkit Devlet, 29 uncu madde uyarınca, Sözleşmenin şumulü hakkında bir bildiriye bulunarak, bu çekincelerden birini veya daha çoğunu, bu bildiri ile tesbit edilen bölgelere veya bazı bölgelere göre mahdut tesiri haiz olmak üzere ileri sürebilir.

Her âkit Devlet ileri sürdüğü çekinceyi her zaman geri alabilir. Bu geri alma Hollanda Dış İşleri Bakanlığına bildirilecektir.

Çekincenin tesiri önceki fıkrada bahsi geçen bildiriden altmış gün sonra ortadan kalkar.

Madde 26 — İşbu Sözleşme La Haye Devletler Hususi Hukuku konferansının on birinci oturumunda temsil edilmiş olan Devletlerin imzalarına açıktır.

Sözleşme onaylanacak ve onay belgeleri Hollanda Dış İşleri Bakanlığı nezdine tevdi edilecektir.

Madde 27 — İşbu Sözleşme, 26 nci maddenin 2 nci fıkrasında öngörülen onay belgelerinin üçüncüsünün tevdiinden altmış gün sonra yürürlüğe girecektir.

Sözleşme sonradan onaylayacak her imzacı Devlet için, kendi onay belgesinin tevdiinden altmış gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 28 — La Haye Devletler Hususi Hukuku konferansının on birinci oturumunda temsil edilmemiş, fakat bu konferansın, Birleşmiş Milletler Teşkilâtının veya bu Teşkilâtın İhtisas Kurumlarından birinin üyesi, yahut Milletlerarası Adalet Divanı statüsüne taraf olan her Devlet, işbu Sözleşmeye, bunun 27 nci maddenin 1 inci fıkrası gereğince yürürlüğe girmesinden sonra katılabilir.

Katılma belgesi Hollanda Dış İşleri Bakanlığı nezdine tevdi edilecektir.

Sözleşme katılan Devlet için, kendi onay belgesinin tevdiinden altmış gün sonra yürürlüğe girecektir.

Katılma ancak katılan Devlet ile bu katılmayı kabul ettiklerini beyan eden âkit Devletler arasındaki münasebetlerde tesir icra edecektir. Bu beyan Hollanda Dış İşleri Bakanlığı nezdine tevdi edilecek, ve oradan diplomatik kanalla âkit Devletlerin her birine tasdikli bir nüshası yollanacaktır.

Sözleşme, katılan Devletle bu katılmayı kabul ettiğini beyan eden Devlet arasında, kabul beyanının tevdiinden altmış gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 29 — Her Devlet, imza, onaylama veya katılma anında, işbu Sözleşmenin milletlerarası sahada temsil ettiği ülkelerin bütününe, veya aralarından birine yahut daha çoğuna şamil olacağını beyan edebilir. Bu beyan, Sözleşmenin söz konusu Devlet için yürürlüğe girdiği anda hüküm ifade edecektir.

Daha sonra, bu mahiyetteki her tevsi Hollanda Dış İşleri Bakanlığına bildirilecektir.

Tevsi ancak, bunu kabul ettiklerini beyan edecek âkit Devletlerle olan münasebetlerde tesiri haiz olacaktır. Bu beyan Hollanda

Dış İşleri Bakanlığı nezdine tevdi edilecek ve oradan diplomatik kanalla âkit Devletlerin her birine tasdikli bir nüshası yollanacaktır.

Tevsi neticelerini her halde, kabul beyanının tevdiinden altmış gün sonra meydana getirecektir.

Madde 30 — İşbu Sözleşme, sonradan onayıyan veya katılan Devletler için dahi, 27 nci maddenin 1 inci fıkrasına uygun olarak yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, beş yıllık bir süreye sahip olacaktır.

Sözleşme fesih hali hariç, her beş yıldan beş yıla zımnen yenilenecektir.

Fesih, beş yıllık sürenin sona ermesinden en az altı ay evvel, Hollanda Dış İşleri Bakanlığına bildirilecektir.

Sözleşmenin uygulandığı ülkelerin bazılarında inhisar edecek şekilde bir fesih beyanında bulunulabilir.

Fesih sadece bunu bildirmiş olan Devlet hakkında hüküm ifade edecektir. Sözleşme diğer âkit Devletler hakkında yürürlükte kalacaktır.

Madde 31 — Hollanda Dış İşleri Bakanlığı, 26 nci maddede bahsedilen Devletler ile, 28 inci madde hükümlerine uygun olarak katılmış Devletlere aşağıdaki hususları bildirecektir :

a — 26 nci maddede bahsedilen imza ve onaylamaları,

b — İşbu Sözleşmenin, 27 nci madde 1 inci fıkra hükümleri gereğince yürürlüğe gireceği tarihi,

c — 28 inci maddede öngörülen katılmaları ve hüküm ifade edecekleri tarihi,

d — 29 uncu maddede öngörülen tevsileri ve hüküm ifade edecekleri tarihi,

e — 30 uncu maddede öngörülen fesihleri,

f — 19, 20, 21, 24 ve 25 inci maddelerde bahsedilen çekinceleri ve bunların geri alınmalarını.

g — 22, 23, 28 ve 29 uncu maddelerde adı geçen beyanları.

Aşağıda imzaları bulunan yetkililer bu hükümleri kabul etmiş ve işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

La Haye'de ..... 19... tarihinde Fransızca ve İngilizce olarak, her iki metin aynı şekilde muteber olmak üzere ve tek nüsha halinde yapılmıştır; işbu Sözleşmenin metni Hollanda hükümeti arşivlerine tevdi edilecek ve tasdikli bir sureti diplomatik kanalla, La Haye Devletler Hususi Hukuku konferansının on birinci oturumunda temsil edilmiş olan Devletlerin herbirine yollanacaktır.

KARA TRAFİĞİ KAZALARI KONUSUNA UYGULANACAK KANUNA DAİR SÖZLEŞME

İşbu Sözleşmeyi imzalayan Devletler, kara trafiği kazalarından doğan akit dışı hukuki sorumluluk konusuna uygulanacak kanuna dair müşterek hükümler tesis etmek arzusu ile, bu gayeye yönelmiş bir sözleşme akdetmeğe karar vermişler ve aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmışlardır :

Madde 1 — İşbu Sözleşme, davayı görecek mahkemenin mahiyeti ne olursa olsun, bir kara trafiği kazasından doğan akit dışı hukuki sorumluluk konusuna uygulanacak kanunu tayin eder.

İşbu Sözleşmede «kara trafiği kazası» tabirinden anlaşılan, kendi hareket eden veya etmeyen bir veya daha çok taşıtı ilgilendiren, ve genel yollardaki, herkese açık bir sahadaki, yahut herkese açık olmamakla beraber belli sayıda bazı kişilerin geçme hakkına sahip oldukları bir sahadaki trafiğe bağlı her kazadır.

Madde 2 — İşbu Sözleşme aşağıdaki hususlara uygulanmaz :

1.) Taşıtları imâl edenlerin, satanların ve tamir edenlerin sorumluluğuna,

2.) Kara yolu sahibinin veya yolun bakımını yahut kullananların emniyetini sağlamakla yükümlü bütün diğer kişilerin sorumluluğuna,

3.) Taşıt sahibinin ve istihdam edenin sorumluluğu hariç, başkasının hareketinden sorumluluk hallerine,

4.) Sorumlu kişiler arasındaki rüculara,

5.) Sigortacıları ilgilendiren rücu ve haklara halef olma meselelerine,

6.) Sosyal güvenlik kurumları, sosyal sigorta veya benzeri kurumlar ve genel otomobil garanti fonları tarafından veya bunlara karşı açılan davalar ve bu konudaki rücular ile, bu kurumların tabi oldukları kanun tarafından öngörülen sorumsuzluk hallerine.

Madde 3 — Yetkili kanun kazanın ülkesi üzerinde vuku bulduğu Devletin iç kanunudur.

Madde 4 — 5 inci madde hükmü saklı kalmak üzere, 3 üncü madde hükmünden aşağıda öngörülen hallerde ayrılır :

a — Kaza sadece bir taşıtı ilgilendiriyor ve bu taşıt kazanın ülkesinde vuku bulduğu Devletten başka bir Devlette kayıtlı bulunuyorsa, kayıt Devletinin iç kanunu aşağıdaki kişilere karşı olan sorumluluk hallerine uygulanır :

— Mutaden sakin oldukları yer nazarı itibara alınmaksızın, kullanan, zilyet, malik veya taşıt üzerinde bir hak sahibi olan bütün diğer kişilere,

— Mutaden sakin olduğu yer kazanın ülkesinde vuku bulduğu Devletten başka bir Devlette olduğu takdirde, taşıtta yolcu olarak bulunan bir zarar görene,

— Mutaden sakin olduğu yer kayıt Devletinde olduğu takdirde, kaza yerinde taşıtın dışında bulunan bir zarar görene.

Zarar görenlerin birden çok oldukları hallerde, yetkili kanun bunların herbiri hakkında ayrı ayrı tayin edilir.

b — Kaza birçok taşıtı ilgilendiriyorsa, (a) harfinde mevcut hükümler ancak bütün taşıtların aynı Devlette kayıtlı olmaları halinde uygulanır.

c — Kaza yerinde taşıtın veya taşıtların dışında bulunan kişiler kazaya karışmış oldukları takdirde, (a) ve (b) harflerindeki hükümler ancak bu kişilerin kayıt Devletinde mutaden sakin olmaları halinde uygulanır. Bunların kazadan zarar görmüş olmaları halinde dahi durum değişmez.

Madde 5 — 3 üncü ve 4 üncü maddeler gereğince yolcuya karşı olan sorumluluğa uygulanan kanun, yolcuya ait veya kendisine emanet edilmiş olan ve taşıtla nakledilen mallara gelen zararlardan doğan sorumluluğuda düzenler.

3 üncü ve 4 üncü maddeler gereğince, taşıt sahibine karşı olan sorumluluğa uygulanan kanun, taşıt ile nakledilmekte olan ve önceki fıkrada bahsedilenlerin dışında kalan malların uğradıkları zararlardan doğan sorumluluğuda düzenler.

Taşıtın veya taşıtların dışında bulunan mallara gelen zararlardan doğan sorumluluğa uygulanacak kanun, kazanın ülkesi üzerinde vuku bulduğu Devletin kanunudur. Ancak zarara uğrayanın taşıt veya taşıtların dışında bulunan şahsi eşyasının uğradığı zararlardan doğan sorumluluk, 4 üncü madde gereğince zarara uğrayana karşı olan sorumluluğa uygulandığı hallerde, kayıt Devletinin iç kanununa tabidir.

Madde 6 — Kayıtlı olmayan veya bir çok Devlette birden kayıtlı olan taşıtlar hakkında, mutaden durdukları Devletin iç kanunu, kayıt Devleti kanununun yerini tutar. Taşıtın ne malikinin, ne zilyedinin, ne de kullananının kaza anında kayıt Devletinde mutaden sakin olmamaları halinde aynı hüküm uygulanır.

Madde 7 — Sorumluluğun tayini için, yetkili kanun ne olursa olsun, kaza vuku bulduğu anda orada yürürlükte olan trafik ve emniyet kuralları göz önünde bulundurulmalıdır.

Madde 8 — Yetkili kanun bilhassa aşağıdaki hususları tayin eder :

- 1.) Sorumluluğun şartlarını ve kapsamını,
- 2.) Kurtuluş beyyinelere ile, sorumluluğun her türlü sınırlanma ve paylaşılma hallerini,
- 3.) Tazmin edilebilecek zararların mevcudiyetini ve mahiyetini,
- 4.) Tazminatın şeklini ve kapsamını,
- 5.) Tazminat hakkının intikalini,
- 6.) Bizzat maruz kaldıkları zararların tazmini hakkına sahip olan kişileri,
- 7.) İstihdam edenin yardımcı kişilerden dolayı sorumluluğunu,

8.) Müddetlerin başlama anı, kesilme ve durma sebepleri dahil olmak üzere, zaman aşımalarını ve bir müddetin geçmesine bağlı olan hak düşürücü süreleri.

Madde 9 — Zarar gören kişiler, 3 üncü, 4 üncü veya 5 inci maddelere göre yetkili olan kanun kendilerine böyle bir hak tanıyorsa, doğrudan doğruya sorumlunun sigortacısına karşı dava açma hakkına sahiptirler.

Şayet bu hak 4 üncü veya 5 inci maddelere göre yetkili olan kayıt Devleti tarafından tanınmıyor, fakat kazanın ülkesi üzerinde vuku bulduğu Devletin iç kanunu tarafından kabul ediliyorsa, yine de kullanılabilir.

Bu hak, adı geçen kanunların hiçbiri tarafından tanınmıyorsa, sigorta akdinin tabi olduğu kanun tarafından kabul edildiği hallerde, kullanılabilir.

Madde 10 — İşbu Sözleşme tarafından yetkisi tayin edilmiş kanunlardan birinin uygulanması, ancak kamu düzeni ile açıkça bağdaşmaz olduğu hallerde bertaraf edilebilir. ..

Madde 11 — İşbu Sözleşmenin 1 ilâ 10 uncu maddelerinin uygulanması hiçbir karşılıklılık şartına bağlı değildir. Sözleşme yetkili kanun âkit Devletlerden birininki olmasa dahi uygulanır.

Madde 12 — Hukuku birleştirilmemiş bir Devlete ait her ülke birimi, kara trafiği kazalarından doğan akit dışı hukuki sorumluluğa dair kendine mahsus bir hukuk sistemine sahip olduğu takdirde, 2 ilâ 11 inci maddelerin uygulanması için bir Devlet olarak kabul edilir.

Madde 13 — Hukuku birleştirilmemiş bir Devlet, ülkesi üzerinde vuku bulan ve sadece kendi ülke birimlerinde kayıtlı taşıtları ilgilendiren kazalara işbu Sözleşmeyi uygulamakla yükümlü değildir.

Madde 14 — Hukuku birleştirilmemiş bir Devlet, imza, onaylama veya katılma anında, işbu Sözleşmenin kendi hukuk sistemlerinin hepsini veya aralarından birini yahut daha çoğunu kapsamına alacağını beyan edebilir ve bunu her zaman yeni bir beyanda bulunarak değiştirebilir.

Bu beyanlar Hollanda Dış İşleri Bakanlığına bildirilecek ve Sözleşmenin uygulanacağı hukuk sistemlerini açıkça göstereceklerdir.

Madde 15 — İşbu Sözleşme, âkit Devletlerin taraf oldukları veya olacakları ve özel konularda bir kara trafiği kazasından doğan âkit dışı hukuki sorumluluğu düzenleyen sözleşmelere mani teşkil etmez.

Madde 16 — İşbu Sözleşme La Haye Devletler Hususi Hukuku konferansının on birinci oturumunda temsil edilmiş olan Devletlerin imzalarına açıktır.

Sözleşme onaylanacak ve onay belgeleri Hollanda Dış İşleri Bakanlığı nezdine tevdi edilecektir.

Madde 17 — İşbu Sözleşme, 16 nci maddenin 2 nci fıkrasının öngördüğü onay belgelerinin üçüncüsünün tevdiinden altmış gün sonra yürürlüğe girecektir.

Sözleşme sonradan onaylayacak her imzacı Devlet için, kendi onay belgesinin tevdiinden altmış gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 18 — La Haye Devletler Hususi Hukuku konferansının onbirinci oturumunda temsil edilmemiş, fakat bu konferansın, Birleşmiş Milletler teşkilâtının veya bu Teşkilâtın ihtisas Kurumlarından birinin üyesi, yahut Milletlerarası Adalet Divanı statüsüne taraf olan her Devlet, işbu Sözleşmeye, bunun, 17 nci maddenin 1 nci fıkrası gereğince yürürlüğe girmesinden sonra katılabilir.

Katılma belgesi Hollanda Dış İşleri Bakanlığı nezdine tevdi edilecektir.

Sözleşme katılan Devlet için, kendi onay belgesinin tevdiinden altmış gün sonra yürürlüğe girecektir.

Katılma ancak katılan Devlet ile bu katılmayı kabul ettiklerini beyan eden âkit Devletler arasındaki münasebetlerde tesir icra edecektir. Bu beyan Hollanda Dış İşleri Bakanlığı nezdine tevdi edilecek ve oradan diplomatik kanalla âkit Devletlerin her birine tasdikli bir nüshası yollanacaktır.

Sözleşme katılan Devletle bu katılmayı kabul ettiğini beyan eden Devlet arasında, kabul beyanının tevdiinden altmış gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 19 — Her Devlet imza, onaylama veya katılma anında, işbu Sözleşmenin, milletlerarası sahada temsil ettiği ülkelerin bütününe, veya aralarından birine yahut daha çoğuna şamil olacağını beyan edebilir. Bu beyan, Sözleşmenin söz konusu Devlet için yürürlüğe girdiği anda hüküm ifade edecektir.

Daha sonra, bu mahiyetteki her tevsi Hollanda Dış İşleri Bakanlığına bildirilecektir.

Sözleşme, tevside bahsedilen ülkeler için, önceki fıkrada adı geçen bildiriden altmış gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 20 — İşbu Sözleşme, sonradan onaylayan veya katılan Devletler için dahi, 17 nci maddenin 1 inci fıkrasına uygun olarak yürürlüğe girdiği tarihten itibaren beş yıllık bir süreye sahip olacaktır.

Sözleşme fesih hali hariç, her beş yıldan beş yıla zımnen yenilenecektir.

Fesih beş yıllık sürenin sona ermesinden en az altı ay evvel, Hollanda Dış İşleri Bakanlığına bildirilecektir.

Sözleşmenin uygulandığı ülkelerin bazalarına inhisar edecek şekilde bir fesih beyanında bulunulabilir.

Fesih sadece bunu bildirmiş olan Devlet hakkında hüküm ifade edecektir. Sözleşme diğer âkit Devletler hakkında yürürlükte kalacaktır.

Madde 21 — Hollanda Dış İşleri Bakanlığı, 16 ncı maddede bahsedilen Devletlerle, 18 inci madde hükümlerine uygun olarak katılmış Devletlere aşağıdaki hususları bildirecektir :

- a — 16 ncı maddede bahsedilen imza ve onaylamaları,
- b — İşbu Sözleşmenin, 17 nci madde 1 inci fıkra hükümleri gereğince yürürlüğe gireceği tarihi,
- c — 18 inci maddede öngörülen katılmaları ve hüküm ifade edecekleri tarihi,
- d — 14 üncü ve 19 uncu maddelerde bahsedilen beyanları,
- e — 20 nci maddenin 3 üncü fıkrasında adı geçen fesihleri.

Aşağıda imzaları bulunan yetkililer bu hükümleri kabul etmiş ve işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

La Haye'de ..... 19... tarihinde Fransızca ve İngilizce olarak, her iki metin aynı şekilde muteber olmak üzere ve tek nüsha halinde yapılmıştır; işbu Sözleşmenin metni Hollanda hükümeti arşivlerine tevdi edilecek ve tasdikli bir sureti diplomatik kanalla, La Haye Devletler Hususi Hukuku konferansının onbirinci oturumunda temsil edilmiş olan Devletlerin herbirine yollanacaktır.

HUKUKİ VEYA TİCARİ KONULARDAKİ DELİLLERİN YABANCI ÜLKELERDE ELDE EDİLMELERİNE DAİR SÖZLEŞME

İşbu Sözleşmeyi imzalayan Devletler, istinabelerin intikal ve icrasını kolaylaştırmak ve bu konuda kullandıkları çeşitli usullerin birbirine yaklaştırılmasını sağlamak arzusu, ve

Hukuki veya ticari konulardaki karşılıklı adli işbirliğinin tesirini artırmak düşüncesiyle,

Bu gayeye yönelmiş bir Sözleşme akdetmeye karar vermişler ve aşağıdaki hükümler üzerinde anlaşmışlardır :

FASIL I.

İstinabeler

Madde 1 — Hukuki veya ticari konularda, âkit bir Devletin adli makamı kendi kanunlarının hükümlerine uygun olarak, diğer bir âkit Devletin yetkili makamından istinabe yoluyla, her türlü tahkikatın ve sair adli muamelenin yapılmasını isteyebilir.

Başlamış veya başlayacak bir davada kullanılmayacak olan isbat vasıtalarının taraflara sağlanması için bir tahkikat yapılması istenemez.

«Sair adli muamele» terimi, ne adli evrakın tebliğ veya ihtarını, ne de muhafaza veya icra tedbirlerini ihtiva eder.

Madde 2 — Her âkit Devlet, diğer bir âkit Devletin adli makamından verilmiş istinabelerin kabulü ve icra edilmek üzere yetkili makama intikali, vazifesini deruhte edecek bir Merkezi merci tayin eder. Bu Merkezi merci talep edilen Devlet tarafından öngörülen şekillere göre teşkil edilir.

İstinabeler talep edilen Devletin Merkezi merciine, bu Devletin başka bir makamının müdahalesi olmaksızın intikal ettirilir.

Madde 3 — İstinabe aşağıdaki mâlûmatı ihtiva eder :

- a — talep eden makamı ve kabil olursa talep edilen makamı,
  - b — tarafların ve icabında vekillerinin hüviyet ve adreslerini,
  - c — davanın mahiyet ve mevzuunu ve olayların kısa bir izahını,
  - d — yapılacak tahkikatı veya sair adli muameleleri.
- İcabında istinabe ayrıca aşağıdaki hususlarında ihtiva eder :
- e — dinlenecek şahısların isim ve adreslerini,
  - f — bunlara sorulacak sualleri veya hakkında dinlenmeleri gereken olayları,
  - g — incelenecek vesikaları veya diğer şeyleri,
  - h — yeminle veya doğruluğu temin edilerek verilecek ifadelerin alınması talebini ve icabında kullanılacak sözlerin şekline dair mâlûmatı,
  - i — uygulanmaları 9 uncu maddeye göre istenen özel şekilleri.

İstinabe ayrıca icap ederse, 11 inci maddenin uygulanması için gerekli olan malûmatı da verir.

Hiçbir tasdik yahut aynı mahiyette bir muamele istenemez.

Madde 4 — İstinabe talep edilen makamın dilinde yazılmış veya bu dile yapılmış bir tercüme ile birlikte verilmiş olmalıdır.

Ancak her âkit Devlet, 33 üncü maddede öngörülen çekinceyi ileri sürerek muhalefet etmiş olmadıkça, Fransızca veya İngilizce yazılmış, yahut bu dillere yapılmış bir tercüme ile birlikte verilmiş istinabeleri kabul etmeye mecburdur.

Birçok resmi dili olan ve iç hukukundan doğan sebepler dolayısıyla, ülkesinin tamamı hakkında bu dillerden yalnız birinde yazılmış istinabeleri kabul edemeyen her âkit Devlet, bunların ülkesinin belirt-

tiği kısımlarında icra edilebilmeleri için hangi dilde yazılmış veya hangi dile tercüme edilmiş olmaları gerektiğini bir beyan vasıtasıyla bildirmelidir. Bu beyandan doğan mecburiyete haklı bir sebep olmaksızın riayet edilmemesi halinde, istenen dile yapılacak tercümenin masrafları, talep eden Devlete ait olur.

Her âkit Devlet, önceki fıkralarda öngörülen dillerden başka hangi dil veya dillerde yazılmış istinabelerin Merkezi merciine gönderilebileceğini bir beyan vasıtasıyla bildirebilir.

Bir istinabeye ilişkin her tercümenin, ya bir siyasi memur veya konsolos, ya yeminli bir tercüman ve yahut her iki Devletin birinde bu konuda yetkili olan her hangi bir şahıs tarafından, aslına uygun olduğu tasdik edilmiş olması gerekir.

Madde 5 — Eğer Merkezi merci Sözleşme hükümlerine riayet edilmediği kanaatine varırsa, bunu derhal talebe karşı yapılmış itirazları belirtmek suretiyle, talep eden Devletin istinabeyi kendisine intikal ettirmiş olan makamına bildirir.

Madde 6 — Talep edilen makamın yetkisizliği halinde, istinabe resen ve gecikmesizin aynı Devletin yetkili makamına, bu Devletin kanunlarına göre tayin edilmiş kaidelere uygun olarak intikal ettirilir.

Madde 7 — Talep eden makama istediği takdirde, ilgili tarafların ve icabında vekillerinin hazır bulunabilmeleri için, istenen muamelelerin yapılacağı yer ve tarih hakkında bilgi verilir. Bu bildiri talep eden makam istediği takdirde, doğrudan doğruya taraflara veya vekillerine gönderilir.

Madde 8 — Her âkit Devlet, diğer bir âkit Devletin talep eden makamına mensup hakimlerin istinabenin yapılışında hazır bulunabileceklerini beyan edebilir. Bu usul beyanda bulunan Devlet tarafından tayin edilen yetkili makamın önceden alınacak müsaadesine tabi tutulabilir.

Madde 9 — İstinabeyi yapan adli makam takip edilecek şekiller hakkında kendi memleketinin kanunlarını uygular.

Ancak talep edilen Devletin kanunu ile bağdaşmazlık arzetmedikçe veya gerek bu Devletin adli âdetleri, ve gerekse pratik güçlük-

ler bakımından uygulanması imkânsız olmadıkça, özel bir şekle uygun olarak muamele yapılması hususu talep eden makamın isteğine bırakılmıştır.

İstinabe müstacel olarak yapılmalıdır.

Madde 10 — Talep edilen makam istinabeyi yaparken kendi iç kanunu tarafından öngörülmüş ve uygun bulunmuş zorlama vasıtalarını, kendi Devletin makamları tarafından verilmiş bir vazifenin yahut bu konuda ilgili taraflardan birinin isteğinin, yerine getirilişi hallerinde mecbur olacağı ahvalde ve aynı ölçüde uygular.

Madde 11 — İstinabenin istihdaf eylediği şahıs,

a — talep edilen Devletin,

b — yahut talep eden Devletin kanunu tarafından kabul edilen ve istinabede belirtilmiş veya icabında talep edilen makamın isteği üzerine, talep eden makam tarafından tasdik edilmiş, bir ifade verme yasağı veya muafiyeti ileri sürerse, istinabe yapılmaz.

Ayrıca her âkit Devlet, talep eden ve edilen Devletlerden başka Devletlerin kanunları tarafından kabul edilen bu gibi muafiyet ve yasakları, belirteceği ölçüde tanıdığını beyan edebilir.

Madde 12 — İstinabenin yapılması ancak :

a — bunun talep edilen Devlette kaza kuvvetinin yetkisi dahiline girmediği, veya

b — talep edilen Devlet bunu hakimiyetine veya güvenliğine zarar verecek mahiyette gördüğü ölçüde reddolunabilir.

İstinabenin yapılması sadece, talep edilen Devletin kanununun söz konusu davada münhasır kazai yetki iddia etmesi veya talep eden makamın önüne götürülmüş olan davanın mevzuna uyan bir hukuk yolu tanımaması sebebiyle reddolunamaz.

Madde 13 — İstinabenin yapıldığını tevsik eden belgeler, talep edilen makam tarafından talep eden makama aynen bu sonuncunun kullanmış olduğu yol ile intikal ettirilir.

İstinabe kısmen veya tamamen yapılmamış olduğu zaman, bu husus talep eden makama derhal aynı yolla bildirilir ve sebepleri kendisine tebliğ edilir.

Madde 14 — İstinabenin yapılması mahiyeti ne olursa olsun vergi veya masraf tediyesine sebebiyet veremez.

Ancak talep edilen Devlet, talep eden Devletten bilirkişi ve tercümanlara ödenen ücretlerin ve bu Devletin, 9 uncu maddenin 2 nci fıkrası uyarınca istediği özel bir şeklin icrasından doğan masrafların tediyesini isteme hakkına sahiptir.

Kanunu delillerin toplanması meselesini taraflara bırakan ve istinabeyi bizzat yapabilecek durumda olmayan talep edilen makam, talep eden makamın rızasını aldıktan sonra bu hususta yetkili kılınmış bir kimseyi istinabeyi yapmakla vazifelendirebilir.

Talep edilen makam bu rızayı isterken, bu müdahleden doğacak masrafların tahmini yekûnunu bildirir. Rıza gösterme, talep eden makam için bu masrafların tediyesi borcunu kabul etmeyi tezammun eder.

Rıza olmaması halinde talep eden makam bu masraflardan dolayı borçlu değildir.

FASIL II

Delillerin siyasi memurlar, konsoloslar ve özel memurlar tarafından elde edi'mesi

Madde 15 — Hukuki veya ticari konularda âkit bir Devletin siyasi memuru veya konsolosu diğer bir âkit Devletin ülkesinde ve vazifelerini ifa ettiği bölgenin içinde, sadece temsil ettiği Devletin tebaasını ilgilendiren ve adı geçen Devletin bir mahkemesinde görülmekte olan bir davayla ilgili her türlü tahkikatı zorlama olmaksızın yapabilir.

Her âkit Devlet tahkikatın ancak, bu memur tarafından veya onun adına vuku bulacak talep üzerine, kendi tayin edeceği yetkili makamın vereceği müsaadeye bağlı olarak yapılabileceğini beyan etme hakkına sahiptir.

Madde 16 — Bundan başka, âkit bir Devletin siyasi memuru veya konsolosu diğer bir âkit Devletin ülkesinde ve vazifelerini ifa

ettiği bölgenin içinde, ülkesinde vazife görmekte olduğu Devletin veya üçüncü bir Devletin tebaasını ilgilendiren ve temsil ettiği Devletin bir mahkemesinde görülmekte olan bir davayla ilgili her türlü tahkikatı:

a — eğer ülkesinde vazife görmekte olduğu Devlet tarafından tayin edilmiş yetkili bir makam, genel olarak, veya her özel durum için ayrıca izin vermişse, ve

b — yetkili makamın izninde tesbit ettiği şartlara uygun hareket ederse, zorlama olmaksızın yapabilir.

Her âkit Devlet yukarıda öngörülen tahkikatın kendisinin önceden verilmiş müsaadesi olmaksızın yapılamıyacağını beyan edebilir.

Madde 17 — Hukuki veya ticari konularda, usulüne uygun olarak bu iş için memur edilmiş her şahıs, âkit bir Devletin ülkesinde diğer bir âkit Devletin mahkemesinde görülmekte olan bir davaya ilişkin her türlü tahkikatı,

a — eğer istinabenin icra edilmekte olduğu Devlet tarafından tayin edilmiş yetkili bir makam, genel olarak, veya her özel durum için ayrıca izin vermişse, ve

b — yetkili makamın izninde tesbit ettiği şartlara uygun hareket ederse, zorlama olmaksızın yapabilir.

Her âkit Devlet yukarıda öngörülen tahkikatın kendisinin önceden verilmiş müsaadesi olmaksızın yapılamıyacağını beyan edebilir.

Madde 18 — Her âkit Devlet, 15, 16, ve 17 nci maddelere uygun olarak bir tahkikatı yapmaya yetkili kılınmış bir siyasi memurun, konsolosun veya özel memurun, kendi tayin etmiş olduğu yetkili makama müracaat ederek, bu tahkikatın zorlama yoluyla yapılması için gerekli yardımı elde etme imkânını haiz olduğunu beyan edebilir.

Yetkili makam isteğe müsbet cevap verdiği zaman, kendi iç kanununu tarafından uygun bulunmuş ve öngörülmüş zorlama vasıtalarını uygular.

Madde 19 — Yetkili makam, 15, 16 ve 17 nci maddelerde veya 18 inci maddedeki kararda öngörülen müsaadeyi verirken, uygun gördüğü şartları ve bilhassa tahkikatın yer, tarih ve saatiyle ilgili olanları belirtebilir. Keza bu yer, tarih ve saatin önceden ve münasip

zamanında kendisine bildirilmesini isteyebilir, bu halde adı geçen makamın bir temsilcisi tahkikatta hâzır bulunabilir.

Madde 20 — Bu fasılda öngörülen bir tahkikatın istihdaf eylediği şahıslar, müşavirlerini kendileriyle birlikte bulundurabilirler.

Madde 21 — Bir siyasi memur, konsolos veya özel memur 15, 16 ve 17 nci maddelere göre bir tahkikatı yapmaya yetkili kılındığı zaman,

a — istinabenin icra edildiği Devletin kanunuyla bağdaşmaz veya adı geçen maddelere göre verilmiş müsaadeye aykırı olmayan her tahkikatı yapabilir, ve aynı şartlar dahilinde yeminle veya doğruluğu temin edilerek verilmiş ifadeleri alabilir,

b — tahkikatın istihdaf eylediği şahıs, davanın görülmekte olduğu Devletin tebaasından olmadıkça, tahkikata iştirak veya hâzır bulunma hususunda yapılacak her davet, bu tahkikatın yapılması gereken yerin dilinde yazılır veya bu dile yapılmış bir tercüme ile birlikte gönderilir.

c — davet, söz konusu şahsın müşaviri ile birlikte gelebileceğini, ve 18 inci maddede öngörülen beyanı yapmamış her Devlette, tahkikata iştirâk etmekle veya hâzır bulunmakla yükümlü olmadığını gösterir.

d — tahkikat istinabenin icra edildiği Devletin kanunu tarafından yasak edilmiş olmaması şartıyla, davanın görülmekte olduğu mahkemenin kanunu tarafından öngörülmüş şekillere uygun olarak yapılabilir,

e — tahkikatın istihdaf eylediği şahıs 11 inci maddede öngörülmüş yasak ve muafiyetleri ileri sürebilir.

Madde 22 — Tahkikatın bir şahsın iştirak etmeyi reddetmesi sebebi ile, bu fasıl hükümlerine uygun olarak yapılamamış olması, sonradan aynı fiil için birinci fasıl hükümleri uyarınca bir istinabenin yapılmasını engellemez.

FASIL III

Genel hükümler

Madde 23 — Her âkit Devlet, imza, onaylama veya katılma anında, mevzuu, «common law» Devletlerinde «pre-trial discovery of

documents» (*) adıyla tanınan bir usul olan istinabeleri icra etmeyeceğini beyan edebilir.

Madde 24 — Her âkit Devlet, Merkezi merciden başka, yetkilerini belirteceği başka mercilerde tayin edebilir. Bununla beraber istinabeler daima Merkezi mercie intikal ettirilebilirler.

Federal Devletler birçok Merkezi merci tayin etme hakkına sahiptirler.

Madde 25 — Ülkesinde birçok hukuk sisteminin yürürlükte olduğu her âkit Devlet, bu sistemlerden birinin makamlarını, işbu Sözleşmenin uygulanması neticesi icra edilecek istinabe'lerde münhasır yetki sahibi olmak üzere tayin edebilir.

Madde 26 — Her âkit Devlet eğer anayasa hukukundan doğan sebepler kendisini mecbur ediyorsa, talep eden Devleti, hâzır bulunma tebliğ veya ihtarına, ifade veren şahsa ödenecek tazminatlara ve tahkikat zaptının tutulmasına ilişkin, istinabe icra masraflarını tediye etmeye davet edebilir.

Bir Devlet önceki fıkradaki hükümleri uyguladığı zaman, bütün diğer âkit Devletler kendisinden aynı mahiyetteki masrafların tediyesini talep edebilirler.

Madde 27 — İşbu Sözleşmenin hükümleri, âkit bir Devletin :

- a — istinabelerin adli makamlarına 2 nci maddede öngörülen yollardan başka yollarla intikal ettirilebileceklerini beyan etmesine,
  - b — iç kanununun veya teamülünün daha az kısıtlayıcı şartlar dahilinde uygulandığı maumelelerin icrasına müsaade etmesine,
  - c — iç kanunu veya teamülüne uygun olarak, işbu Sözleşme tarafından öngörülen delil elde etme usullerinden başka usullere müsaade etmesine,
- engel teşkil etmezler.

Madde 28 — İşbu Sözleşme, âkit Devletlerin :

- a — istinabe'lerin intikal yoluna dair, 2. maddenin,
- b — dillerin kullanılmasına dair, 4. maddenin,
- c — İstinabelerde hakimlerin hâzır bulunmalarına dair, 8. maddenin,
- d — ifade verme yasak ve muafiyetlerine dair 11. maddenin,

(*) Tırnak içindeki terimler Sözleşmenin Fransızca metninde de aynı şekilde İngilizce olarak zikredilmişlerdir.

e — istinabenin yapıldığını tevsik eden belgelerin intikaline dair, 13. maddenin,

f — masrafların ödenmesine dair, 14. maddenin, ve,

g — ikinci faslın,

hükümlerinden ayrılmak hususunda anlaşmalarına mani olmaz.

Madde 29 — İşbu Sözleşme, kendisini onaylayacak Devletler arasındaki münasebetlerde, sırasıyla 17 Temmuz 1905 ve 1 Mart 1954 tarihlerinde La Haye'de imzalanmış hukuk usulüne dair Sözleşmelerin 8 ilâ 16 ncı maddelerinin yerini, adı geçen Devletlerin bu Sözleşmelerden birine veya diğerine taraf oldukları ölçüde tutacaktır.

Madde 30 — İşbu Sözleşme, ne 1905 Sözleşmesinin 23 üncü maddesinin, ne de 1954 Sözleşmesinin 24 üncü maddesinin uygulanmasını engeller.

Madde 31 — Adı geçen 1905 ve 1954 Sözleşmelerine ek olarak âkit Devletler arasında yapılmış anlaşmalar, ilgili Devletler başka bir karara varmış olmadıkça, işbu Sözleşmeye dahi kabili tatbik olarak telâkki edilirler:

Madde 32 — İşbu Sözleşme, 29 ve 31 inci maddelerin uygulanmasına zarar gelmedikçe, âkit Devletlerin taraf oldukları veya olacakları ve işbu Sözleşme tarafından tanzim edilmiş konular hakkında hükümler ihtiva eden Sözleşmelerin uygulanmalarına engel teşkil etmez.

Madde 33 — Her Devlet, imza, onaylama veya katılma anında 4 üncü maddenin 2 nci fıkrası ile, II nci faslın hükümlerinin uygulanmasını kısmen veya tamamen bertaraf etme hakkına sahiptir. Başka hiçbir çekince kabul edilmeyecektir.

Her âkit Devlet, ileri sürdüğü çekinceyi her zaman geri alabilir; çekincenin tesiri geri alma bildirisinden altmış gün sonra ortadan kalkacaktır.

Bir Devlet bir çekince ileri sürdüğü zaman, bundan tesir gören bütün diğer Devletler çekinceyi ileri süren Devlet hakkında aynı kaideleri uygulayabilirler.

Madde 34 — Her Devlet bir beyanı her zaman geri alabilir veya değiştirebilir.

Madde 35 — Her âkit Devlet, ya onay veya katılma belgesinin tevdi esnasında yahut daha sonra, 2, 8, 24 ve 25 inci maddelerde öngörülen makamları Hollanda Dış İşleri Bakanlığına bildirecektir.

İcabında aynı şartlar dahilinde :

a — siyasi memurların veya konsolosların 16 nci madde uyarınca baş vurmaları gereken makamların ve 15, 16 ve 18 inci maddelerde öngörülen yardım veya müsaadeyi verecek makamların tesbitini,

b — özel memura 17 nci maddede öngörülen müsaadeyi veya 18 inci maddede öngörülen yardımı temin edecek makamların tesbitini,

c — 4, 8, 11, 15, 16, 17, 18, 23 ve 27 nci maddelerde bahsedilen beyanları,

d — yukarıda adı geçen tesbit ve beyanların her geri alınma veya değiştirilmesini,

e — çekincelerin geri alınmalarını, bildirecektir.

Madde 36 — Âkit Devletler arasında işbu Sözleşmenin uygulanması dolayısı ile zuhur edebilecek güçlükler diplomatik yolla halledileceklerdir.

Madde 37 — İşbu Sözleşme, La Haye Devletler Hususi Hukuku konferansının on birinci oturumunda temsil edilmiş olan Devletlerin imzalarına açıktır.

Sözleşme onaylanacak ve onay belgeleri Hollanda Dış İşleri Bakanlığı nezdine tevdi edilecektir.

Madde 38 — İşbu Sözleşme, 37 nci maddenin 2 nci fıkrasında öngörülen onay belgelerinin üçüncüsünün tevdiinden altmış gün sonra yürürlüğe girecektir.

Sözleşme sonradan onaylayacak her imzacı Devlet için, kendi onay belgesinin tevdiinden altmış gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 38 — İşbu Sözleşme, 37 nci maddenin 2 nci fıkrasında öngörülen onay belgelerinin üçüncüsünün tevdiinden altmış gün sonra yürürlüğe girecektir.

Sözleşme sonradan onaylayacak her imzacı Devlet için, kendi onay belgesinin tevdiinden altmış gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 39 — La Haye Devletler Hususi Hukuku konferansının on birinci oturumunda temsil edilmemiş, fakat bu konferansın, Birleşmiş Milletler Teşkilâtının veya bu teşkilâtın İhtisas Kurumlarından birinin üyesi, yahut Milletlerarası Adalet Divanı statüsüne taraf olan her Devlet, işbu Sözleşmeye, bunun 38 inci maddenin 1 inci fıkrası gereğince yürürlüğe girmesinden sonra katılabilir.

Katılma belgesi Hollanda Dış İşleri Bakanlığı nezdine tevdi edilecektir.

Sözleşme katılan Devlet için, kendi onay belgesinin tevdiinden altmış gün sonra yürürlüğe girecektir.

Katılma ancak katılan Devlet ile bu katılmayı kabul ettiklerini beyan eden âkit Devletler arasındaki münasebetlerde tesir icra edecektir. Bu beyan Hollanda Dış İşleri Bakanlığı nezdine tevdi edilecek, ve oradan diplomatik kanalla âkit Devletlerin her birine tasdikli bir nüshası yollanacaktır.

Sözleşme katılan Devletle bu katılmayı kabul ettiğini beyan eden Devlet arasında, kabul beyanının tevdiinden altmış gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 40 — Her Devlet imza, onaylama veya katılma anında, işbu Sözleşmenin milletlerarası sahada temsil ettiği ülkelerin bütününe, veya aralarından birine yahut daha çoğuna şamil olacağını beyan edebilir. Bu beyan Sözleşmenin söz konusu Devlet için yürürlüğe girdiği anda hüküm ifade edecektir.

Daha sonra, bu mahiyetteki her tevsi Hollanda Dış İşleri Bakanlığına bildirilecektir.

Sözleşme tevside bahsedilen ülkeler için, önceki fıkrada adı geçen bildiriden altmış gün sonra yürürlüğe girecektir.

Madde 41 — İşbu Sözleşme, sonradan onaylayan veya katılan Devletler için dahi, 38 inci maddenin 1 inci fıkrasına uygun olarak yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, beş yıllık bir süreye sahip olacaktır.

Sözleşme fesih hali hariç, her beş yıldan beş yıla zimnen yenilenecektir.

Fesih, beş yıllık sürenin sona ermesinden en az altı ay evvel, Hollanda Dış İşleri Bakanlığına bildirilecektir.

Sözleşmenin uygulandığı ülkelerin bazılarında inhisar edecek şekilde bir fesih beyanında bulunulabilir.

Fesih sadece bunu bildirmiş olan Devlet hakkında hüküm ifade edecektir. Sözleşme diğer âkit Devletler hakkında yürürlükte kalacaktır.

Madde 42 — Hollanda Dış İşleri Bakanlığı, 37 nci maddede bahsedilen Devletlerle, 39 uncu madde hükümlerine uygun olarak katılmış Devletlere aşağıdaki hususları bildirecektir:

- a — 37 nci maddede bahsedilen imza ve onaylamaları,
- b — işbu Sözleşmenin, 38 inci madde 1 inci fıkra hükümleri gereğince yürürlüğe gireceği tarihi,
- c — 39 uncu maddede öngörülen katılmaları ve hüküm ifade edecekleri tarihi,
- d — 40 inci maddede öngörülen tevsileri ve hüküm ifade edecekleri tarihi,
- e — 33, ve 35 inci maddelerde adı geçen tesbit, çekince ve beyanları,
- f — 41 inci maddenin 3 üncü fıkrasında bahsedilen fesihleri.

Aşağıda imzaları bulunan yetkililer bu hükümleri kabul etmiş ve işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

La Haye'de, ... 19... tarihinde Fransızca ve İngilizce olarak, her iki metin aynı şekilde muteber olmak üzere ve tek nüsha halinde yapılmıştır; işbu Sözleşmenin metni Hollanda hükümeti arşivlerine tevdi edilecek ve tasdikli bir sureti diplomatik kanalla, La Haye Devletler Hususi Hukuku konferansının on birinci oturumunda temsil edilmiş olan Devletlerin her birine yollanacaktır.